

О'QUV JARAYONINI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DIDAKTIK O'YINLARNING AXAMIYATI

Ziyodullayeva Aziza

GulDu talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada ta'lim samaradorligini oshirish jarayonida didaktik o'yinlarning ahamiyati nechog'lik muhim ekanligi o'quvchilarga didaktik o'yinlarning bilim olishlaridagi xayotga bog'lab o'qitilishi kerakligi nazarda tutilgan.

Kalit so'zlar: Didaktika, imitatsion model, komponentlar, tevarak-atrof, xamkorlik, ko'nikma va malakalar, predmet.

Psixologiyada bola psixikasining rivojlanishida o'yin xal qiluvchi ahamiyatga ega, deb qaraladi. Faqat o'yindagina bolada shaxsning xamma tomonlari birlikda va o'zaro ta'sirda shakllanadi. O'yindagina bola psixikada rivojlanishning yuqoriroq bosqichiga o'tish uchun muhim zamin yaratiladi. Didaktik o'yin o'rganilayotgan vokea va xodisalarning imitatsion modeli yaratilishi soxasidagi muhim faoliyatdir. O'yinning boshka faoliyat turlaridan muhim farqi shundaki, uning predmeti inson faoliyatidir. Didaktik o'yinda faoliyatning asosiy turi xamkorlikdagi o'quv faoliyatidir. Didaktik o'yinlarning boshka faoliyat turlaridan farqlanadigan muhim belgilari uning tarkibiy qat'iyligidir. Didaktik uyinlarning tarkibiy komponentlari quyidagilar:

1. O'yin mantig'i.
2. O'yinning harakati.
3. O'yin qoidasi.

O'yin mantig'i asosan uning sarlavhasida aks etadi.

O'yin xarakati jarayonida o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, o'quvchilarning o'z qobiliyatini namoyon qilish, o'yin maqsadiga erishish uchun o'z bilimi, kunikma va malakalarini qullashga imkoniyat yaratiladi.

O'yin qoidasi uyin jarayonini to'g'ri tashkil etishga yordam beradi. U o'quvchilar xulqi, ularning o'zaro munosabatlarini tartibga soladi.

Didaktik o'yinlarda ma'lum bir natijaga erishiladi. O'yinda ma'lum bir didaktik maqsad ko'yiladi va bu maqsadga erishish o'quvchilarda ma'naviy va aqliy qoniqish hissini shakllantiradi. Didaktik o'yinlar o'kituvchi uchun o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirishi yoki o'zlashtirilgan bilimlarni amaliyotga qullash ko'rsatgichi xisoblanadi.

Didaktik o'yinlarning barcha tarkibiy komponentlari uzaro bog'lik bo'lib, ulardan birortasining bo'lmasligi mumkin emas.

Xalq pedagogikasida shakllanib kelgan bolalarni o'qitish va tarbiyalashda didaktik o'yinlardan keng foydalanish an'analari o'qituvchilarning amaliy tajribalari va olimlarning ishlarida rivojlantirildi.

Chex pedagogi YA.A.Komenskiy o'yinni bola faoliyatining asosiy shakli ekanligini ta'kidlab, aynan o'yin bolaning tabiati va qizqishlariga mos kelishini aytgan edi. Olim o'yin bolaning aqliy qobiliyatlarini xar tomonlama o'stirishi, uning tevarakatrof haqidagi tasavvurlarini kengaytirishi, nutqini o'stirishini ta'kidlaydi. Shuningdek, bolaning tengdoshlari bilan birgalikdagi o'yini uni tengdoshlariga yaqinlashtiradi. Quyida didaktik o'yin texnologiyalari amalga oshiriladigan o'yinlarga to'xtalib o'tamiz.

Ishchanlik o'yini darsi — dars mavzusi buyicha masalalarni xal etish jarayonida o'quvchilarning faol ishtirok etishini ta'minlash orqali yangi bilimlarni uzlashtirish mashqi.

Rolli o'yin darsi — dars mavzusi bo'yicha masalalarni o'rganishda o'quvchilarga oldindan ma'lum ro'llarni taqsimlash va dars jarayonida shu rolni bajarishlarini tashkil etish asosida bilimlarni mustahkamlash darsi.

Teatrlashtirilgan dars — dars mavzusi bilan bog'liq saxna ko'rinishlari tashkil etish orqali dars mavzusi buyicha chuqur, anik ma'lumotlar berish darsi.

Kompyuter darsi — tegishli o'quv fani bo'yicha dars mavzusiga doir kompyuter materiallari (multimedia, virtual o'quv kursi va shu kabilar) asosida o'tiladigan dars.

Kim oshdi savdosi darsi — o'quv fani ayrim bo'limlari bo'yicha bilimlarni xar bir o'quvchi qanchalik ko'p bilishini namoyish etish darsi.

Yarmarka darsi — dars mavzusini bo'laklar bo'yicha oldindan o'zlashtirgan o'quvchilarning o'zaro muloqot asosida sinfga qiziqarli tushuntirish orqali o'tiladigan dars mavzusini o'zlashtirib, eslab qolishlari uchun qulaylik yaratiladi.

Bunday darslar o'quvchilarga fanlararo bog'likni o'rgatish orqali ularda olam tuzilishining ilmiy asoslarini to'lik idrok etish, ilmiy dunyokarashlarini shakllanti-rish, ijodiy tafakkurlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuni ta'kidlash lozimki, o'qituvchi dars jarayonida didaktik o'yinlardan foydalanar ekan. Buning uchun albatta o'yin mazmun-mohiyatidan kelib chiqib eng zarur vositalarni tanlay bilishi kerak. Chunki zaruriy vositalar didaktik o'yin samaradorligini ta'minlaydi.

O'qituvchilar didaktik o'yinlarni tashkillashtirishda ular uchun ishlatiladigan xar bir material bilan ishlash, ulardan tegishli didaktik vositalarni tayyorlash xamda xavfsizlikni ta'minlash texnologiyalarini puxta bilishlari va rioya qilishlari lozim. Chunki didaktik vositalarning sifati, ko'zda tutilgan maksadlarga mosligi, qulayligi va ulardan tug'ri foydalanish mashg'ulotlar samaradorligini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Yuqorida keltirilgan didaktik uyin darslarini o'qitish jarayonini qo'llashda boshlang'ich sinf o'qituvchilaridan yuksak maxorat va tashkilotchilik qobiliyati talab qilinadi. Shuningdek, o'qituvchi o'yinli o'qitish texnologiyalaridan foydalanib mashg'ulotlarni tashkil etganda, quyidagi asosiy vazifalarni qat'iy belgilab olishi lozim.

Didaktik o'yinda bola yaxshi xulkiy sifatlarga ega bo'ladi. Didaktik o'yinlar bir necha bosqichga bo'linadi. Har bir bosqichda bolaning ma'lum bir imkoniyatlari namoyon bo'ladi. Tarbiyachining bu bosqichlar harakterini bilishi didaktik o'yinlarning samaradorligini aniqlashda katta ahamiyatga ega.

Didaktik o'yinlar o'quvchilarda mustakil fikrlashni tarbiyalashning eng tug'ri va samarali metodidir. U ma'lum bir materiallar yoki shart-sharoitlarni talab etmaydi, balki o'qituvchidan o'yinni tashkil etish soxasidagi bilim va malakalarni talab etadi. O'yinning ma'lum bir tizim va metodik asosda tashkil etilishi o'quvchilarda mustakil fikrlash qobiliyatini tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. O'yin mashg'ulotlari ta'lim jarayonida o'quvchilarning egallangan bilim, ko'nikma va malakalariga tayanadi va shundagina o'quvchilar o'yinning samarali yechimlarini topa biladilar, o'zlari va atrofdagilarga talabchanlik namoyon qiladilar.

O'yindan ta'lim shakli sifatida foydalanish o'qituvchidan o'ziga ishonch va o'yinni qo'llashda mohirlik talab etadi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, uzluksiz ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim jarayoni samaradorligini oshirishda didaktik o'yin darslaridan maqsadli foydalanish o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi, bilimlarni o'zlashtirishi, xamkorlikdagi faoliyat dinamikasining oshishida ijobiy natijalarga erishishni ta'minlaydi. Ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish bugungi kun talabi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Olimov K.T. va boshkalar. Mutaxassislik fanlarini ukitish metodikasi. Ukuv kullanma. - T.: «Fan», 2009.
2. Avliyokulov N.X., Musayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar. - T.: «Fan va va texnologiya», 2006. -162-b.
3. Rashidov X. va boshkalar. «Kasbiy pedagogika» blokini ukitish metodikasi. - T.: UMKXTTKMO va UK.TI, 2007.